

**Қазақстан Республикасы экология және
табиғи ресурстар министрлігі**

«Қазгидромет» РМК



**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №49
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)
«13-15» шілдеге» 2024 ж.**

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «12» шілде күні 20 сағаттан «15» шілде күні 20 сағ. дейін 2024 ж.)

құрастырылған уақыты: 12.07.2024 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Саханова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Кизатова Д.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-53-38	e-mail: seli@meteo.kz

2024 жылғы «13» шілдеге
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы

Іле Алатау	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей уақыттарда екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 20-25 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 10-15 градус жылы.
Күнгей Алатау	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей уақыттарда екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 22-27 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей уақыттарда екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 22-27 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 17-22 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, таңертең және күндіз қатты жаңбыр (1,0-15,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 14-19, күндіз 24-29 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде жаңбыр, таңертең және күндіз қатты жаңбыр (1,0-15,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 14-19, күндіз 24-29 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Өткінші жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 23-28 градус жылы.
Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 25-30 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ, дауыл, шаңды дауыл күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20, кей уақыттарда екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 20-25, күндіз 30-35 градус жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, кей жерлерде 7, күндіз 28-33, кей жерлерде 22 градус жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Солтүстіктен, солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 14-19 градус жылы, күндіз 28-33 градус жылы, кей жерлерде қатты ыстық 37 градус.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Түнде және таңертең кей жерлерде тұман күтіледі. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 14-19, кей жерлерде 10, күндіз 28-33, кей жерлерде 24 градус жылы.

2023 жылғы "14-15" шілдеге арналған
ҚР таулы аумағы бойынша консультативтік болжам

Алматы: жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-20,0 мм), найзағай. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 20-25 градус жылы.

Жетісу: жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 23-28 градус жылы.

Жамбыл: жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-20,0 мм), найзағай. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 23-28 градус жылы.

Түркістан: таңертең және күндіз өткінші жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-18,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Ауа температурасы түнде 11-16, күндіз 24-29 градус жылы, 15 шілдеде түнде 17-22, күндіз 21-26 градус жылы.

Маңғыстау: өткінші жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Ауа температурасы түнде 19-24, күндіз 28-33 градус жылы.

Абай: 15 шілдеде жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 30-35 градус жылы.

Шығыс Қазақстан: күндіз 15 шілдеде жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 30-35 градус жылы.

2024 жылғы 12 шілдедегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы бақыланды. Просвещенец д/ү – Батарейка ө., саға – Құмбел ө., саға – Проходная ө. және Қаскелен қ. – Қаскелен ө. гидрологиялық бекеттерінде су деңгейі 2 см-ге дейін көтерілді. Температуралық фон 5 °С-тан 21 °С оң мән аралығында. 12 шілдеде таңғы сағат 5 те нөлдік изотерма 4030 м биіктікте болды.

**2024 ж. "12" шілдедегі
Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 11.07	Мин. 12.07	08 сағ. 12.07	Күндіз 11.07	Түнде 12.07	Орт. 11.07	08 сағ. 12.07	Орт. 11.07	Макс. 11.07	08 сағ. 12.07		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	10.4	5.1										
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС ГБ	3017			6.0			270	269				0	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			9.0			573	573				0	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	20.0	9.8			5.8							
5	Кіші Алматы	Сарысай ө. сағасынан төмен ГБ	1928			14.0			285	285	3.56	3.56	3.56	0	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			15.0		2.0	121	120				0	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			18.0			53	55	0.17	0.17	0.17	+2	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			15.0			197	197	3.48	3.48	3.48	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			19.0			257	256				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктікте ГБ	2654			13.0			322	321	5.42	5.42	5.03	-1	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			19.0			279	279				0	*
12	Құмбел	саға ГБ	2150			16.0			92	93				+2	*
13	Проходная	саға ГБ	1422			18.0			292	290	3.90	4.17	3.74	+1	*
14	Терісбұтақ	саға ГБ	1362			17.0			215	215	1.51	1.51	1.51	0	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			19.0			311	312	10.1	10.2	10.3	+2	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			21.0			131	129	13.4	13.4	12.5	-2	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			20.0			226	225				-1	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			21.0			207	204				-2	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	15.5	7.4		0.3		210	217				+10	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ				15.0		2.0	137	124				-3	3
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ				15.0			253	252	18.3	18.9	17.7	-2	*
22	Мерке	Улбұтуй қыс. ГБ							136	133	6.46	6.62	5.81	-2	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

«13-15» шілдеге» 2024 ж.

Қазақстанның таулы аумағына жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы кеңес беру

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы баяғыдай салыстырмалы түрде төмен. Мұздықтардың еруі баяулады. Нөлдік изотерма таңғы сағат 5-те 4030 м биіктікте болды. Орта таулы аумақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. 13 шілдеде күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14, 15 шілдеде жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-20,0 мм), найзағай. Іле Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз. Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін сел түзуші факторлардың критерийлеріне жеткен кезде дауылды ескерту беріледі.
	Күнгей Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы баяғыдай салыстырмалы түрде төмен. Мұздықтардың еруі баяулады. 13 шілдеде күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14, 15 шілдеде жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-20,0 мм), найзағай. Күнгей Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
	Теріскей Алатау	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы баяғыдай салыстырмалы түрде төмен. Мұздықтардың еруі баяулады. 13 шілдеде күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14-15 шілдеде жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-20,0 мм), найзағай. Теріскей Алатауында қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Ауа температурасы баяғыдай салыстырмалы түрде төмен. Мұздықтардың еруі баяулады. 13 шілдеде күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14, 15 шілдеде жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жалғасуда. 13 шілдеде кей жерлерде жаңбыр, таңертең және күндіз қатты жаңбыр (1,0-15,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
	Талас Алатауы	14, 15 шілдеде жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-20,0 мм), найзағай. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.

Түркістан	Талас Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жалғасуда. 13 шілдеде өткінші жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14, 15 шілдеде таңертең және күндіз өткінші жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1,0-18,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Қарқынды ұзақ жауын-шашындар түскен кезде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	13 шілдеде кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14, 15 шілдеде өткінші жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	13, 14 шілдеде жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 15 шілдеде жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жалғасуда. 13, 14 шілдеде жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 15 шілдеде күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Маусымдық қар сызығы 2000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Ауа температурасы бұрынғыдай салыстырмалы төмен. Қар жамылғысының еруі баяулады. 13, 14 шілдеде жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 15 шілдеде күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

Сел қауіптілігінің деңгейі (5 Қосымша)

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (6 Қосымша)

Сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері	Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таулардан шыға берісте сел массасының шөгуі	Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіптілік	Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру
	Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, болжанатын сұйық жауын-шашынның мөлшерінің жоғары мәндері	Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы және онда сел массасының шөгуі	Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне потенциалды қауіптілік	Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру
	Сел қалыптасуының потенциалды ошақтары болған кезде төмен таулы аймақтағы салыстырмалы түрде төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы	Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы	Төмен таулы аймақтағы селдің пайда болу аймағындағы адамдар үшін потенциалды қауіптілік	Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу
	Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның, сел пайда болу ошақтарының болмауы	Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ	Қауіптілік жоқ	

Ақпаратты пайдалану кезінде "Қазгидромет" РМК-ға сілтеме міндетті

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін (әсіресе арнаның бұрылыстарында), ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел ағынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Қатты жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына (жайылмасына), құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.